

О.Б. Старух

Українська академія банківської справи НБУ

КЛОНУВАННЯ ЛЮДИНИ: ПРОГРЕСИВНИЙ КРОК ЧИ НЕХТУВАННЯ ПРАВОМ НА ЖИТТЯ

На сьогоднішньому етапі прогресивного розвитку науки і техніки суспільство ледь встигає спостерігати за всіма змінами, що відбуваються у різних сферах життя.

Не так давно увесь світ облетіла новина про можливість клонування людини. Цю гіпотезу висунув видатний науковець доктор Ян Вільмут та його колеги з Великобританії, які здійснили клонування вівці. Сенсаційність цього повідомлення у ЗМІ набула надзвичайної популярності серед населення усієї планети, проте брак відповідної інформації, а також чисельна дезінформація з приводу цього питання, надзвичайно сильно вплинула на формування об'єктивної суспільної думки.

На даний момент це питання є досить актуальним і вагомим як для генетики і медицини так і для законодавства, яке врахувавши усі за і проти повинно вирішити чи не суперечить процес клонування основним засадам прав людини, що закріплено у Женевській Конвенції.

У світі зараз не існує єдиної точки зору з приводу цього питання. Наприклад, політики США наполягають на забороні клонування (хоча на даний момент Американські вчені все ж продовжують проводити активні дослідження у цій сфері). Як представників країни, що є лідером світового масштабу у різних сферах науки, їх підтримує велика кількість інших країн, наприклад Японія. Зокрема, у минулому році Держдума Росії ввела заборону на використання методів клонування. Категорично негативно до процесу репродукції людини відноситься також релігія, оскільки вважає життя дарунком бога, а не наслідком лабораторних дослідів, що частково також закріплено у таких нормативно-правових актах, як Нюрнберзький кодекс (1946-49 рр.), Бельмонтська доповідь (1979 р.) та Хельсінкська декларація (1964 р., поправки внесені в 2000 р.), а в Хартії фундаментальних прав Європейського Союзу (це документ, який, очевидно, увійде до тексту майбутнього конституційного договору Європейського Союзу), на першій сторінці, де сказано про недопущення смертної кари, також йдеться про те, що клонування людських істот є неприпустимим.

Негативне ставлення до процесу клонування можна сформулювати у таких тезах:

- клонування може спричинити порушення людської гідності, унікальності та індивідуальності у наслідок того, що воно є аморальним і неетичним процесом;

- процеси клонування скорочують генетичну різноманітність, що може спричинити посилення уразливості людей до епідемій і різноманітних хвороб;
- процеси вирощування органів (через методику клонування) з метою їх трансплантації можуть перетворитися на принцип “Вбивство заради життя”, де отримання певного органу вимагатиме вбивства ембріона, з певних клітин якого потім і відбувається розвиток необхідного органу. Не виключено також, що мільйонери клонуватимуть себе тільки для того, щоб одержати органи для трансплантації, і тим самим набагато продовжити своє життя, шляхом позбавлення життя свого клона – такої ж людини, що має той самий обсяг прав, що й усі інші;
- технології клонування, які зараз знаходяться на стадії своєї розробки можуть в результаті здійснення помилки привести до мутації або до летальних наслідків (подібні ситуації так само можливі в генній інженерії). Негативним явищем також може бути клонування харизматичних лідерів чи злочинців світового масштабу (Гітлер, Усама Бен Ладен тощо), що ставитиме під загрозу безпеку усього суспільства;
- процес клонування є антиправовим, оскільки передбачає фактично порушення права на життя, тобто створення нового життя шляхом убивства, оскільки необхідні ствольні клітини мають бути вилучені з живого ембріону, якого доведеться відповідно вбити шляхом вилучення його із лона матері.

Генасамблея ООН також виступає із пропозицією заборонити клонування. Для цього вона прийняла резолюцію, що має рекомендаційний характер з приводу повної заборони клонування. Проте після численних дискусій у листопаді минулого року її було відмінено, а замість неї у нормативно-правових актах з приводу цього питання сформовано дещо розпливчати розпорядження, які вказують на те, що клонування все ж може мати шанс на існування у країнах, що приймуть відповідні нормативно – правові акти, тому й не дивним є той факт, що деякі країни, які мають відповідну нормативну базу, дозволяють “в приватному порядку” своїм ученим проводити експерименти з клонування. Так, в серпні 2004 р. ученим університету міста Ньюкасл було дозволено приступити до робіт з клонування ембріону людини з метою медичних досліджень. Подібне рішення планується ухвалити і в Японії.

Багато хто зараз запитує: “Для чого клонувати людину?” Нижче зазначені тези, вказують на те, що клонування є надзвичайно позитивним проривом у генетиці і воно може принести людству значно більше позитиву аніж негативу. Наприклад:

- клонування – це шанс для бездітних пар мати дітей;
- це можливість сім’ям зачати дітей-близнят із генами видатних осіб;

- шанс клонувати розумних і геніальних людей або видатних осіб, що мало б величезне культурне і економічне значення для всього людства;
- клонування померлих – як альтернатива на повернення теперішньому часу геніїв минулого через їх близнят, іншими словами клонування померлих організмів;
- клонування може стати величезним проривом у медицині, наприклад терапевтичне клонування, мета якого лікування безнадійно хворих людей.

Таким чином ми маємо змогу пересвідчитись у тому, що до процесів клонування в світі ставляться по-різному, зважаючи на різні оцінювальні підходи з приводу цього питання.

Моя ж власна точка зору стосовно цього питання є неоднозначною. Тут слід пам'ятати, що оцінка того чи іншого явища може бути об'єктивною лише у разі обрання одного оціночного критерію та при якісній регуляції процесу впровадження його у життя. Отже, клонування на мою думку, з точки зору медицини і генетики є позитивним, а з правової, морально-етичної точки зору – негативним, оскільки воно порушує право на життя людини, яке закріплено у Женевській конвенції прав і свобод людини в світі.

Е.Л. Трегубов

Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

КОМІТЕТ ООН З ЛІКВІДАЦІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЩОДО ЖІНОК ЯК МІЖНАРОДНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК

Проблема фактичної і юридичної дискримінації жінок була притаманна людству історично. Останнім часом світове співтовариство прийняло ряд рішучих кроків в боротьбі з проблемою дискримінації жінок в усіх сферах політичного, громадського, економічного, соціального і культурного життя. Головним кроком стало прийняття у 1979 р. Генеральною Асамблеєю ООН Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок – базового міжнародно-правового документа, покликаного забезпечити жінок системою гарантій від дискримінації в усіх сферах суспільного життя.

Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок (далі – Конвенція) була ратифікована Указом Президії Верховної Ради УРСР 24 грудня 1980 р. Але попри весь її прогресивний характер, реальний вплив Конвенції на правозастосовчі та правоохоронні органи був незначним.

Після проголошення незалежності Україна стала на шлях побудови незалежної держави, яка не тільки формально визнає європейські